

KAİDE [PLINTH]

YA DA

0.75 M³

NEYİ ÖLÇER?

ASLIHAN
DEMİRTAŞ

Architecture¹² as² Measure⁷
Ölçü⁴ Olarak⁶ Mimarlık⁸

Kaide [Plinth], Aslıhan Demirtaş, collectorspace, 2017. Fotoğraf: Ali Taptkı.

Kaide [Plinth],¹ İstanbul'un toprağının sıkıştırılmasıyla oluşturulan performatif bir heykel olarak ortaya çıktı. Ölçülerini İstanbul'un Tarihi Yedikule Bostanları'nda hâlâ kullanılan geleneksel tarh modüllerinden aldı.² Bostanlar, 1600 yıldan fazla bir süreden beri bostancılar tarafından tekrar tekrar topraktan çizgilerle taksim edilip durur.³ "Maşula" ya da "tava" olarak adlandırılan bu toprak taksim modülleri yaklaşık 1 m x 1,5 m boyutlarında. İnsanları besleyebilecek tarımsal faaliyetler için gerekli toprak derinliği ise yaklaşık 50 cm. Ağırlığı 1,5 ton, ölçüleri 1x1,5x0,5 m olan Kaide [Plinth], toprak, kireç, keten lifi, küfeki taşı mıcırı⁴ ve tuğla tozundan oluşuyor. 0,75 m³'lük hacim, tarımın bir megakentteki belli belirsiz varlığını, bostancılık gibi somut olmayan kültürel mirasların kırılğanlığını ve hoyrat inşaat faaliyetleriyle dolu bir kentte bostancı ya da bakımveren olarak yaşamının güvencesizliğini ölçmek için üretilmiş nitel ölçüm sisteminin en küçük birimi.⁵ İki restorasyon zanaatkarı tarafından iki günde sıkıştırılan Kaide [Plinth], temel bir hacmin (prizma) en temel malzemeye (toprak) ve basit hareketlerle (sıkıştırmak)

1 <https://aslihan-demirtas.com/archives/portfolio/kaide-plinth-2017>.

2 Yedikule Bostanları, Bizans ve Osmanlı İmparatorlukları ve Türkiye Cumhuriyeti boyunca tarım alanı olarak kullanılmaya devam etti. En eski bostancılar Rumlar ve Ermenilerdi, onları Bulgarlar takip ediyordu. İş bir süre sonra Arnavut bostancılar devraldı, bugünse çoğu Kastamonu, Cideli. İstanbul'un bostanlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Paul J. Kaldjian, "İstanbul's Bostans: A Millennium of Market Gardens" [İstanbul'un Bostanları: Bin Yıllık Pazarlar], Geographical Review, Vol. 94, no. 3, People, Places, & Gardens (Temmuz 2004): 284-304.

3 "İstanbul'daki bostanlar genellikle 10 ila 12 dönüm, bu da beş kişilik bir ailenin temel ihtiyaçlarını karşılayacak büyüklüğe denk geliyor. Dönümün tanımlarından biri 'bir günde sürülebilecek arazi miktarı'. Bostancılara göre büyüme mevsimi boyunca kaba hesaplama her 2 dönümlük arazi için bir işçiyi ihtiyaç var. Başka bir gelir kaynağı olmayan hanelerin geçinebilmesi için gerekli arazi miktarı 30 dönüme kadar çıkabiliyor. 40 dönümlük bir bostan büyük ya da geniş bir aileye işaret ederken küçük ailelerin 10 dönümden az bostanlara sahip olma ihtimali daha yüksek." Kaldjian, "İstanbul's Bostans," [İstanbul'un Bostanları] 286-87.

4 Fuat Aktürk'e göre: "Küfeki Taşı, kayıtlara göre 2000-2500 yıl gibi uzun bir zaman aralığındaki eserlerde dayanıklı bir şekilde kalan tek taş türüdür. Yüzyıllardan beri İstanbul ve Trakya'nın yapı taşı gereksinimini karşılayan; 'lümaselli kalker,' 'maktralı kalker' ya da 'Bakırköy taşı' adlarıyla da bilinir. Deniz kabuklarının ve yoğun olarak da istiridyeye kabuklarının yer aldığı bir kalker çeşididir... Küfeki Taşı, özellikle Bizans ve Osmanlı dönemlerindeki yapılarda sıklıkla tercih edilen... ve tarihi eser restorasyonunda en çok kullanılan taş çeşididir." Fuat Aktürk, "Tarihi Tophane-i Amire Yapısının Dinamik Karakteristiklerinin Deneysel ve Sayısal Yöntemlerle Belirlenmesi," Yüksek Lisans Tezi, Yapı Deprem Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Maltepe Üniversitesi, 2020, s. 87.

5 Tanıl Bora, der., İnşaat Ya Resulullah (İstanbul: İletişim Yayınları, 2021).

retilmesindeki fiziksel emek sürecinin bedensel bir lm. Kolaylaştırıcı teçhizatın yokluğunda, topraktan yapılmış bu monolit, mimarlığın ve emeğin hem insani hem de gezegensel oranlarını ölçüyor: Taşımak, sıkıştırmak, inşa etmek gibi insani bedensel emeğin yanında gezegenin kaya formasyonu ve onu öğüterek toprak yapması gibi yavaş jeolojik süreçleri. Ancak bu oran sadece performansta mevcut ve dolayısıyla teorik. Çünkü aletlerin ve düzeneklerin insan gücü ve iradesinden katbekat üstün olduğu inşaatta maddelerle simetrik bir g ilişkisi kurulduğu nadiren görülüyor. Buna ek olarak, gezegenin emeği ve kendi emlağı hesaba katılmıyor. 0,75 m³'lk sıkıştırılmış toprak için içine emeği ve toprağın mülkiyetini katarken llemeyene teşebbüs ediyor.

Yazar hakkında

Aslıhan Demirtaş mimar ve İstanbul merkezli KHORA Office'in kurucu ortağı. Yapmakla ilgilenen farklı disiplinlerin sınırları arasında yer alan pratiği, gezegenimizde varoluş ve üretim faaliyetlerinin yeni tanımlarını çoğu zaman yapı, bahçe ve sanat projeleri şeklinde soruşturur. Tarihi Yedikule Bostanları Koruma Girişimi'nin aktif üyelerinden olan Demirtaş, aynı zamanda Graham Foundation for Advanced Studies in the Fine Arts Grant bursuna layık görülmüştür.